

Traczewska-Białkowska, Zofia

Posiedzenie Zespołów Historii Geodezji i Historii Kartografii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/4, 776-777

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr F. Bronowski odpowiadając dyskutantom stwierdził m.in., że uprawianie historii nauki generalnie winno być domeną filozofa czy humanisty, przy badaniach bowiem uogólniających ważne jest szersze spojrzenie „humanistyczne”. Zdaniem dra Bronowskiego historia poszczególnych dyscyplin naukowych opierać się natomiast powinna na specjalistach danych dziedzin wiedzy.

W. M.

POSIEDZENIE ZESPOŁÓW HISTORII GEODEZJI I HISTORII KARTOGRAFII

W dniu 11 maja 1974 r. odbyło się w Krakowie wspólne posiedzenie Zespołów Historii Geodezji i Historii Kartografii. Zebraniu przewodniczył prof. Michał Odlanicki-Poczobutt.

W części pierwszej zabrania prof. Ernst Bernleithner, przebywający w Polsce w ramach współpracy polsko-austriackiej z okazji Roku Kopernikowskiego, wygłosił referat w języku niemieckim *Die Erde im Spiegel von Karte und Globus*. Po referacie uczestnikom IV Międzynarodowego Sympozjum Międzynarodowego Towarzystwa Przyjaciół Globusów, które odbyło się w Krakowie w 1972 r.¹, zostało przekazane wiedeńskie wydawnictwo *Globusfreund* z referatami obrad tego sympozjum.

Na część drugą posiedzenia złożyło się: sprawozdanie dra Henryka Kota — *Polonica kartograficzne w ZSRR*, informacja mgra Tadeusza Bychawskiego o szwedzkim katastrze Pomorza Zachodniego w XVII w. oraz kilka bieżących komunikatów.

Dr H. Kot zapoznał zebranych z rezultatami rejestracji poloniców kartograficznych w bibliotekach naukowych ZSRR w czasie jego dwukrotnego pobytu stypendialnego (stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki) w latach 1968 i 1973. Spośród 14 spenetrowanych bibliotek w Moskwie, Leningradzie, Kijowie i Wilnie najbogatsze zbiory poloniców kartograficznych rejestrował w 1968 r. w Bibliotece im. Sałtykowa-Szczedrina w Leningradzie, następnie w Bibliotece im. Lenina w Moskwie oraz bibliotekach Akademii Nauk ZSRR i Wszechniowskiego Towarzystwa Geograficznego w Leningradzie. W 1973 r. przeprowadził uzupełniające poszukiwania w Wilnie i we Lwowie, znajdując cenne dla badań dziejów naszej kartografii materiały w Bibliotece Akademii Nauk Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej i Bibliotece Uniwersyteckiej w Wilnie. Wśród zbioru map i planów dr Kot wydzielił i zinwentaryzował wszystkie ważniejsze polonica. Biblioteka Ukraińskiej Akademii Nauk we Lwowie posiada jedno z najbogatszych w Związku Radzieckim zbiory dotyczące kartografii polskiej, zarówno dawnej kartografii, jak i większości polskiego egzemplarza obowiązkowego okresu międzywojennego. Obejmuje również przeważającą część produkcji Lwowskiego Zakładu Kartograficznego „Książnica Atlas”. Zbiory te, niestety, nie są opracowane i udostępnione miejscowym i zagranicznym czytelnikom. Natomiast opracowane i powszechnie dostępne są zbiory starej kartografii Biblioteki Uniwersyteckiej we Lwowie, wśród których znajduje się kilkanaście poloniców. W dyskusji, jaka w dalszym ciągu się wywiązała, zabrali między innym głos prof. K. Buczek, prof. Pietkiewicz, mgr E. Schneider.

Z kolei mgr inż. Tadeusz Bychawski przekazał zebranych informację o szwedzkim katastrze w obszarze ujścia Odry (zachodnia część Księstwa Pomorskiego przyznana Szwecji po wojnie 30-letniej w pokoju Westfalskim) na podstawie pracy J. Mossakowskiego *O katastrze Pomorza szwedzkiego z końca XVII wieku* („Za-

¹ Informacje o sympozjum tym zob. w nrze 1/1973 „Kwartalnika”, s. 183—185

piski Historyczne Towarzystwa Naukowego w Toruniu" t. 22: 1956 z. 4). W latach 1692—1698 zespół geodetów szwedzkich dokonał lustracji i pomiaru gruntów, wykonując zdjęcie stolikowe oparte na triangulacji graficznej. Rezultatem pomiaru było 889 map jednostkowych formatu 37×52 cm, w skali ok. 1:8000 oraz księgi protokołów lustracyjnych w trzech częściach (deskrypcja, wyliczenie areału, adnotacje). Kataster ten oddawał usługi poprzez wiek XVIII i XIX, do czasu pomiarów dla katastru pruskiego w latach 20—30-tych XIX stulecia. Cenny, zapomniany materiał odkryty został i opracowany przez nadmierniczego regencji w Strzałkowie, Drolshagena (*Die Schwedische Landesaufnahme und Hufenmatrikel von Vorpommern als ältestes deutsches Kataster*, t. 1-2, Greifswald 1920—1923). Badania nad tym katastrem podjął również historyk geografii profesor Uniwersytetu w Gryfii, Fr. Curschmann, dokonując przejrzystego zbiorczego opracowania w formie map w skali 1:50 000 i zestawienia materiału z protokołów lustracyjnych. Na zakończenie mgr inż. Bychawski podkreślił, że pragnie zachęcić historyków geodezji do zainteresowania się oryginalnym materiałem pomiarowym szwedzkiego katastru i podjęcia nad nim studiów i badań. W dyskusji wypowiedzieli się prof. Buczek, prof. Pietkiewicz, mgr Schneider, dr Szeliga, doc. Gołaski.

Ostatnim punktem programu zebrania były komunikaty podane przez doc. J. Babcza, który udzielił informacji na temat współpracy z *Imago Mundi*, przedstawił interesujące opracowania materiałów kartograficznych, przywiezione z konferencji Sekcji Historii Kartografii Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Madrycie w 1974 r. oraz powiadomił o rozpoczęciu prac nad redakcją słownika geodetów i kartografów polskich, zachęcając do zgłaszania udziału w opracowaniu.

Zofia Traczevska-Białkova

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII ASTRONOMII

W dniu 6 czerwca 1974 r. odbyło się w Krakowie po dłuższej przerwie posiedzenie Zespołu Historii Astronomii. Udział w nim wzięli: profesorowie J. Dobrzycki, J. Rybka i J. Witkowski, doc. M. Markowski oraz doktorzy J. Kreiner, J. Mieltski i P. Rybka.

Prof. E. Rybka przedstawił stan prac nad *Historią astronomii w Polsce*. Poinformował on, że pierwszy tom tego dzieła znajduje się w produkcji. Trwają opóźnione wstępne prace nad tomem drugim, który ma objąć okres od połowy wieku XVIII po rok 1945. Zespół jest obecnie nieliczny, praca natomiast — w perspektywie bardzo duża. Stała się więc kwestia możliwości jej kontynuowania.

W dyskusji wypowiedzieli się stanowczo na rzecz kontynuacji rozpoczętej pracy profesorowie J. Witkowski i J. Dobrzycki. Następnie omówiono posiadane już materiały i możliwości ich uzupełnienia.

Przewiduje się, że tom drugi *Historii astronomii w Polsce* będzie się składał z dziesięciu rozbudowanych rozdziałów. Postanowiono zrewidować i uzupełnić konspekt roboczy dzieła, opracowany przed dwudziestu laty przez nie żyjącego już prof. A. Birkenmajera. Dokonano wstępnego, zasadniczego podziału pracy między poszczególnych autorów, proponując kolegium redakcyjne w składzie: E. Rybka, P. Rybka i J. Mieltski. Zdaniem prof. E. Rybki prace nad drugim tomem powinny być zakończone w ciągu 4—5 lat. Prof. Rybka przedstawił ogólny plan zebrań organizacyjnych i roboczych Zespołu. W nawiązaniu do tego projektu prof. J. Dobrzycki zaproponował przygotowanie przez autorów kompletnych konspektów rozdziałów i zreferowanie ich na najbliższych posiedzeniach.